

інфраструктури щодо надання цієї допомоги. Через це в Україні досі немає чітко визначеного обсягу та меж державних гарантій щодо забезпечення громадян безоплатною медичною допомогою. Тому, в першу чергу потребує, модернізації система фінансування галузі охорони здоров'я, яка має передбачити чіткі, зрозумілі гарантії держави щодо надання медичної допомоги, кращий фінансовий захист для громадян у випадку хвороби, ефективний та справедливий розподіл ресурсів галузі, скорочення неформальних платежів та досягнення головної цілі, яка стоїть на меті контролю якості надання медичної допомоги, а саме: щоб кожен громадянин – потенційний отримувач такої допомоги відчував, що медична допомога надається йому якісно та ефективно.

Список використаної літератури

1. Бородін Є. І. Управління соціально-гуманітарною сферою в процесі добровільного об'єднання територіальних громад: теоретичний та практичний аспекти / Є. І. Бородін, І. І. Хожило, Т. М. Тарасенко // Аспекти публічного управління. – 2015. – № 5 – 6. – С. 65 – 75.
2. Законодавство України про охорону здоров'я: коментарі та постатейні матеріали / Уклад. М. І. Мельник, М. І. Хавронюк. – К.: Атіка, 2000. – 256 с.
3. Конституція України : Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
4. Матвєєва О. Ю. Імперативи сталого розвитку територіальних громад та його загальнотеоретичні засади / О. Ю. Матвєєва // Ефективність державного управління. – 2017. – № 1. – С. 84 – 56.
5. Про захист прав споживачів: Закон України № 1023-ХІІ від 12 трав. 1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР від 23 лип. 1991 р. – № 30. – Ст. 379. 13.
6. Програма державних гарантій медичного обслуговування населення (програма медичних гарантій): Закон України від 19.10.2017 р. № 2168-VII. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/TM058386.html.
7. Про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості: Закон України від 14 лист. 2017 р. № 2206-VIII. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2206-19>.

Тетяна ФОМЕНКО

аспірантка кафедри державного управління та місцевого самоврядування ДРІДУ НАДУ

ВІТЧИЗНЯНИЙ ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ДОСВІД ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ДОБРОБУТУ ТВАРИН ТА ЗАХИСТУ ЇХ ВІД ЖОРСТОКОГО ПОВОДЖЕННЯ

Все частіше сенсом існування суспільство обирає матеріальне збагачення, таким чином виснажуючи природні ресурси, у тому числі і тваринні. Тому останнім часом світові держави намагаються проводити політику сталого розвитку, збереження довкілля та вичерпних ресурсів. За таких тенденцій видається доцільним вивчення попереднього досвіду існування людства та взаємодії його з навколишнім середовищем, зокрема з тваринами. Впровадження державно-управлінських рішень та прийняття нормативно-правових актів у цій сфері. Адже наукові дослідження національних традицій управління та державотворення з урахуванням етичного ставлення до природи дозволить формувати більш збалансовану державну політику у майбутньому.

Звичайно термін «добробут тварин та захист їх від жорстокого поводження» є достатньо новим, проте ми будемо використовувати його на рівні з термінами, які використовувалися в історичних та нормативно-правових документах.

Одним із суттєвих показників морального здоров'я нації завжди було ставлення людей до тварин. Аналіз статусу тварин у різні епохи та в різних країнах засвідчує, що між ставленням людей до тварин і рівнем духовного розвитку суспільства існує певна залежність [3, с. 4].

Стисло розглянемо ставлення до тварин у слов'янській міфології та язичницькій релігії, адже у подальшому на становлення національного менталітету, правового регулювання відносин «людина-природа» та загалом на державотворення впливало, насамперед, звичаєве право та племінні традиції. Так, для наших предків природа була рідною домівкою. Від світу природи вони отримували їжу, одяг, матеріали для будівництва помешкань. Тому людина наділяла рослини, серед яких жила, та тварин, які жили поруч, людськими рисами. Первісна свідомість вбачала рівність і партнерський зв'язок людини зі світом рослин і тварин. Людина вважала тварин не тільки рівними собі, але навіть вищими і розумнішими. Уявлення про тварин-тотеми у давніх слов'ян сформувало багату і різноманітну фольклорну спадщину. Саме ці традиційні звички та ставлення до тварин лягли в основу перших нормативно-правових документів Київської Русі регулюючих досліджувану галузь. Проте, на наше переконання, ще довгий час більшість відносин в системі «людина-тварина» регулювалися моральними та етичними неписаними законами та правилами.

З приходом на землі Київської Русі християнства людина, на відміну від язичницьких вірувань, виділяється з природного світу і постає вищою за тварин. При цьому формується громадський обов'язок дбати про рослинний і тваринний світ. З морального та етичного погляду християнство засуджує знущання над слабкими, а також не може схвалювати жорстоке поводження з тваринами, оскільки розглядає їх як «творіння Божі». І оскільки вплив церкви був значний на тогочасну правлячу еліту та суспільні відносини в цілому, можна допустити, що ці християнські зобов'язання людини перед рослинним і тваринним світами та перед Богом певним чином впливали на управління державою.

На початкових етапах державотворення, за часів Київської Русі та Гетьманщини, здебільшого публічне управління у сфері добробуту тварин та захисту їх від жорстокого поводження здійснювалося в межах охорони природних ресурсів та їх поновлення і не виокремлювалося. Переважно це було звичаєве право користування природними ресурсами, у тому числі тваринними. Наприклад, у часи Київської Русі були виокремлені звіринці та ловища, в яких утримувалася дичина для князівських полювань, де ніхто не мав права полювати без дозволу князя. Тобто захищалася радше приватна власність, а не безпосередньо тварини [6, с. 65].

Перші нормативно-правові документи встановлювали відповідальність за порушення закону, насамперед, базуючись на звичаєвому праві та окремих частинах литовських статутів та давньоруського права. Так, за вбивство журавля та людини передбачалися однакові міри покарання [6, с. 66]. У «Руській правді» регламентувалося полювання на тих чи інших хутрових звірів, встановлювалися заборони на вилов деяких видів риб під час нересту. Визначалася відповідальність за незаконне полювання, рибальство тощо. Заборонялося знищення бобрів та видр, які знаходились у феодалській власності та були об'єктом полювання виключно князів або бояр [4, с. 28; 5, с. 108 – 111]. Здебільшого у нормативних документах, як княжої, так і козацької доби, захищалися дикі тварини, риби та птахи, які розглядалися не як окремі суб'єкти охорони, а як частина приватної власності, і охоронялися саме з позиції захисту приватного майна. Таким чином, з встановлення приватних мисливських угідь, на яких лише інколи дозволялось полювати, у князівські часи почали формуватися заповідні території [5 с. 62, 108].

У часи литовсько-руської та польської доби продовжували діяти деякі нормативно-правові документи, які регулювали заборону на вилов риби під час нересту, а також були призначені відповідальні особи, які мали стежити за дотриманням цієї норми. Так, були створені посади підкоморія (управлінський апарат при князі-господарі), межового, межувальника, лісівника тощо. Проте основним їх завданням все ж залишався контроль дотримання майнових прав [6, с. 68]. Литовським

статутом (1588 р.) встановлювалися податки на лов диких звірів, закріплювалися деякі правила і обмеження на вилов риби та на полювання на птахів. Також під особливою охороною був рослинний світ [7, с. 36; 8, с. 48 – 50].

Таким чином, особливістю державного регулювання захисту рослинного та тваринного світів у IX – першій половині XVII ст. можна вважати започаткування державної охорони природних об'єктів у межах певної території (створення заповідника Біловезька пуща), де майже повністю було заборонено виснаження тваринного світу, за винятком князівських привілеїв [6, с. 68 – 69].

На Запорізькій Січі у другій половині XVII – середині XVIII ст. рибальство та мисливство також вважалося природоохоронними галузями. Було встановлено заборону на полювання у «чужих лісах» та лов риби у «чужому ставу» без дозволу господарів [7, с. 37; 9, с. 334 – 348]. Тож можна зробити висновок, що у козацькій державі так само велику увагу приділяли охороні тваринного світу.

У часи посилення адміністративного впливу Російської імперії на території України продовжила формуватися традиція державного регулювання природоохоронної діяльності. Укази Петра I щодо охорони водної та наземної фауни виконувалися неухильно та суворо регулювалися, оскільки за порушення встановлених норм передбачалася відповідальність – від штрафу у розмірі 10 крб. до смертної кари [10, с. 7 – 8]. У період реформ 1860 – 1870 рр. на землях України, яка була у складі Російської імперії, були створені комісії з навколишнього середовища при повітових управах та земських губерніях, які безпосередньо контролювали природокористування.

На українських територіях, підконтрольних Австрійській імперії, питаннями природокористування, у тому числі використання тваринного світу, відало Міністерство сільського господарства. Окремо зооохоронна діяльність у другій половині XIX ст. в обох імперіях не виокремлювалася і не проводилася.

В період громадянської війни в Російській імперії на початку XX ст. було завдано значної шкоди навколишньому середовищу, та тваринному світу. Внаслідок складної політичної, соціально-економічної ситуації в світі та в обох імперіях, до складу яких належали українські землі, в цей період законодавство регулює досліджувану галузь не розвивалося.

У радянський період у 1924 р. було прийнято постанову ЦВК і РНК «Про основи організації рибного господарства Союзу РСР», у 1933 р. – постанову уряду СРСР «Про організацію мисливського промислу», а 1935 р. – «Про регулювання рибальства і охорону рибних запасів». Але у цих нормативних документах захист тваринного світу не розглядався у сучасному розумінні, був радше охороною приватної або державної власності. Так, за твердженням Бондаренко Н.С. у законодавстві Радянського Союзу щодо охорони тваринного світу в сільському

господарстві панувала безсистемність та була відсутня відповідальність за жорстоке поводження з тваринами. І лише у Кодексі про адміністративні правопорушення РСФСР (1984 р.) уперше було закріплено відповідальність у сфері охорони тваринного світу [11].

У Кодексі про адміністративні правопорушення РСФСР 1984 року главою 7 «Адміністративні правопорушення у галузі охорони навколишнього природного середовища, пам'яток історії та культури», передбачалася відповідальність за «порушення правил охорони життєдіяльності тварин, правил створення зоологічних колекцій та торгівлі ними» (ст. 84.2), «порушення порядку використання об'єктів тваринного світу, а також незаконне ввезення тварин або рослин, занесених до Червоної книги» (ст. 84.3), «знищення рідких та таких, що знаходяться під загрозою вимирання, або інші дії, які можуть призвести до їх загибелі, зменшення чисельності» (ст. 84.4), «порушення правил мисливства та рибальства, а також правил здійснення інших видів використання тваринного світу» (ст. 85) [2]. Окремою нормою передбачалася відповідальність за жорстоке поводження з тваринами (ст. 102.1) у главі 9 «Административные правонарушения в сельском хозяйстве. Нарушение ветеринарно-санитарных правил в сельском хозяйстве. Нарушения ветеринарно-санитарных правил» [2].

Варто зазначити, що кримінальна відповідальність за жорстоке поводження з тваринами в Україні, за Кримінальним кодексом УРСР у редакції статті 207-1, містила адміністративну преюдицію, зміст якої полягав у такому: «Жорстоке поводження з тваринами, яке призвело до їх загибелі або каліцтва, а також катування тварин, що скоєно особою, до якої протягом року було застосовано адміністративне стягнення за такі дії, передбачає покарання за такий злочин – виправні роботи строком до шести місяців або штраф у розмірі до ста рублів» [1, с. 82].

Таким чином, відповідно до розвитку зоозахисного законодавства та регулювання цієї проблематики на державному рівні ми можемо бачити практично сформоване законодавство у сфері захисту тварин від жорстокого поводження на кінець ХХ століття. На основі цих норм радянського законодавства було створено законодавство незалежної України у сфері захисту тварин від жорстокого поводження. Також в період незалежної України були ратифіковані певні міжнародні акти, які вплинули на подальший розвиток як зоозахисного законодавства, так і прийняття управлінських рішень з урахуванням нових суспільних змін.

Список використаної літератури

1. Ткач А. П. Історія кодифікації дореволюційного права України / Ткач А. П. – К., 1968.
2. Кодекс об административных правонарушениях РСФСР от 20.06.1984 г. // Ведомости Верховного Совета СССР. – 1984. – № 48. – Ст. 857.

3. Гуманне та відповідальне ставлення до тварин: методичний посібник / О. М. Спектор, Л. М. Єнжеєвська, Е. А. Москалик, А. О. Хайленко. – К. : ТОВ «ЦП «Компринт», 2018. – 88 с.

4. Гетьман А. П. Законодавство України про довкілля : збірник : у 2 т. / уклад. А. П. Гетьман, М. В. Шульга. – Х. : Одиссей, 2007. – Т. 1 – 670 с.

5. Чистяков О. И. Российское законодательство X – XX веков в 9 т. / под. ред. О. И. Чистякова. – М. : Юрид. лит., 1984. – Т. 1: Законодательство Древней Руси. – 432 с.

6. Тішкова Н. Л. Реформування державного управління охороною навколишнього середовища в контексті європейської інтеграції України: дис. на здобуття наук. Ступеня канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.01 «Теорія та історія державного управління» / Н. Л. Тішкова – Д., 2018. – 265 с.

7. Тішкова Н. Л. Державне управління охороною навколишнього середовища за часів Київської Русі / Н. Л. Тішкова // Гуманітарний та інноваційний ракурс професійної майстерності: пошуки молодих вчених : матеріали II між нар. наук.-практ. конференції, м. Одеса, 27 жовт. 2016 р. – Одеса : Фенікс, 2016. – С. 130 – 131.

8. Хрестоматія з історії держави та права України : навч. посіб. / упоряд. : А. С. Чайковський, О. Л. Копиленко, В. М. Кривоніс, В. В. Свистунов, Г. І. Трофанчук. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 656 с.

9. Права, за якими судиться малоросійський народ 1743 р. // НАН України, Ін-т держави і права та ін.; уклад. К. А. Вислобоков та ін. – К. : АТ «Книга», 1997. – 548 с. (Пам'ятки політико-правової культури України).

10. Рябець К.А. Екологічне право України : навч. посіб. / К.А. Рябець. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 438 с.

11. Бондаренко Н. С. Адміністративна відповідальність за жорстоке поводження з тваринами (порівняльно-правова характеристика законодавства України та країн СНД) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Н.С. Бондаренко – Запоріжжя., 2016. – 20 с.

В'ячеслав ШАРИЙ

*д.держ.упр., завідувач кафедри
державної служби, публічного
адміністрування та політології
Черкаського національного
університету імені Б. Хмельницького*

ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЇ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ В ПОЛЬЩІ

Транскордонна діяльність єврорегіонів формує нове політичне поле для неурядових організацій. Разом із іншими міжрегіональними діячами, вони вбудовуються в контекст нової регіональної стратегії. Єврорегіони можуть включати й залучати різноманітні громадські рухи, університети,